№ 241 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ

1912

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ № 241

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“

Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւ բաքանչիւր տողատեղին 20 կօպէկ.

Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՄՇԱԿ

ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaktion du journal „MSHAK“.

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կօպ.:

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները ստացառապէս ընդունվում են՝ Մօսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 8, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 2 ՌՈՒԲԼԻ.

Նոյեմբ. 1-ից մինչև դեկտեմբ. 1-ը 85 կ.:

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. նամականիշ։ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԴԻՒԱՆ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

պատմական ժողովածու

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԳԻՐՔԸ

ՄԱՆՐ ՄԱՏԵՆԱԳԻՐՔ

Համառօտ տեղեկութիւններով, ծանօթութիւններով, Փիլիպպոս կաթողիկոսի կօնդակի արտատիպով և Զաքարիա պատրիարքի պատկերով։ Հրատարակեց Գիւտ Աղանեանց աւ.-ք.:

640 էջ։ Գինն է 4 ռուբլի։

Ամբողջ 10 հատորի գինն է 37 րուբլի. միասին գնողին 25% զեղջ։ 811. 1—1

Բերլինի համալսարանի

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ

Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱՏԻ և սրտի։ Բժշկութիւն նաև տուբերկուլիններով, ՌԱԴԻՒ պրէպարատներով և էլեկտրականութեամբ։ Ընդունելութիւնը ամէն օր, ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ, առաւօտեան ժամը 9—12-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը։ Սօլօլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Գանօվսկայա)։ Հեռախօս 7—92.

(ա.օ.) առ. 699. 100—32

ԲԺԻՇԿ

Ա. Մ. Մկրտչեանց (որդի)

Նախկին ասիստենտ Մօսկվ. Կայս. Համալս. կանանց կլինիկայի.

Կանանց հիւանդութիւններ և մանկաբարձութիւն։

Բժշկութեան ֆիզիկական միջոցներ.

Ընդունելութիւնը՝ երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը ցեր. ժ. 12—2-ը, իսկ երեքշ., հինգշ. և շաբաթ օրերը երեկ. ժ. 5—6-ը։ Բէբուտօվսկայա 58. Տէլէֆօն 2—30.

(օ. մ.) առ. 755. 10—9

ԲԺԻՇԿ

Յ. Մելիք-Նուբարեան

Ներքին և երեխաների հիւանդութիւնների, առանձնապէս թոքերի։

Թոքախտի բժշկութիւնը տուբերկուլիններով և պնեվմոտորակսով։

Ընդունելութիւնը ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ

Ամէն օր (առաւօտեան 12—1 ժ. (երեկոյեան 5—7 ժ.

Սօլօլակ, Ռուդչեվսկայա 10 (Լերմօնտօվսկ. գեղատան դիմացը)։

(և. հ. կ.) առ. 746. 100—14

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը։ (երեկ. ժ. 5—7-ը։

Միխայլօվսկի պր. 86, տէլէֆ. № 576.

(ե.հ.կ.) առ. 179. 100—50

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

Բալկանեան պատերազմը այնպիսի անակնկալներ առաջ բերեց, որոնց մասին մի երկու ամիս առաջ երևակայել անգամ անկարելի էր։

Բալկանեան պետութիւնների միացեալ զօրքերը փառաւոր յաղթութիւններով գրաւում են Թիւրքիայի հողերը և այժմ մերձեցել են ծովափներին։ Բօլգարական բանակը սպառնում է Կ. Պօլսին։

Արդեօք Եւրօպան թոյլ կը տայ պաշարել Կ. Պօլիսը և կամ փորձեր անել նրան ռմբակոծելու—դա յայտնի չէ։ Բայց որ Եւրօպան վճռական դեր պէտք է խաղայ նոր քաղաքական և աշխարհագրական դասաւորումների ժամանակ, այդ անկասկած է։

Եւրօպական պետութիւնները բազմատեսակ շահեր ունեն Թիւրքիայում, որոնց պաշտպանութեան համար աշխատելու են ապահովութիւններ ձեռք բերել։ Նրանք ունեն և դաշնագրական պարտաւորութիւններ, որոնց վերաբերութեամբ նրանք հանդէս կը գան թէ իրանց ուրոյն պահանջներով և թէ հանրային պայմանաւորված որոշումներով։

Հաւանական է և շատ հաւանական է, որ Եւրօպան զբաղվի ոչ միայն Բալկանեան Թերակղզու, այլ և Փոքր Ասիայի երկիրներին վերաբերեալ խնդիրներով։

Դա բնական է և տրամաբանական։

Թիւրքիան 35 տարի շարունակ խուսափում էր կատարել այն պարտաւորութիւնները, որը դրել էր նրա վրա Բերլինի վեհաժողովը։ Երբ Եւրօպան յիշեցնում էր նրան այդ մասին, Թիւրքիան դիմում էր ամեն տեսակ հնարագիտութիւնների՝ չքացնելու ամեն մի պահանջ։ Հայաստանի, Մակեդօնիայի, Ալբանիայի դաշտերը և լեռները ներկվեցին մարտիրոսական արիւնով, աղերսանքներ և հառաչանքներ բաղխեցին մարդասիրութեան դռները։ Ոչինչ չազդեց։ Կ. Պօլիսը գութ չունեցաւ դէպի մարդկային տառապանքը, դէպի իր հպատակների արդար դատը և միևնոյն ժամանակ նա խելամտութիւն չունեցաւ հէնց իր սեփական շահերի և պետական ապահովութեան տեսակէտից բարեկարգելու իր երկիրները. և ահա այսօր նա վայելում է իր գցած չար սերմերի դառն պտուղը։

35 տարի է անցել Բերլինի վեհաժողովից յետոյ։ Դա չափազանց մեծ ժամանակամիջոց էր բաւարարութիւն տալու այն նուազագոյն պահանջներին, որ դրել էր Թիւրքիայի առաջ Եւրօպան։

Եւ եթէ Թիւրքիան համակված լինէր կուլտուրական գիտակցութեամբ, նա ինքը իր սեփական նախաձեռնութեամբ պէտք է իրագործած լինէր բարենորոգումների և բարեկարգութիւնների մի արմատական ծրագիր։ Նա այն ժամանակ նոր ոյժեր ստացած կը լինէր ամրացնելու իր դիրքը, կապելու իր ժողովուրդներին կենտրօնական մարմնի հետ և ներկայացնում կը լինէր մեր օրերում մի հզօր ոյժ, պատկառելի՝ իր ներքին համերաշխութեան կապով և հեղինակաւոր՝ արտաքին աշխարհի համար։

Այդ չեղաւ։

Մի րոպէ մարդիկ կարծեցին, թէ երիտասարդ-թիւրքերը, որոնք այնքան գեղեցիկ սկսեցին իրանց գործունէութիւնը, կիրագործեն եւրօպական մոդով բարենորոգութիւններ օսմանեան պետութեան մէջ, բայց շատ շուտով պարզվեց, որ նրանք բոլորովին անընդունակ են խոշոր և հիմնական բարեփոխութիւն մտցնել երկրի կառավարութեան մէջ և որ նրանք իրապէս շարունակում են Աբդիւլ-Համիդի կործանիչ քաղաքականութիւնը ծպտեալ ձևերի արտաքին փայլի պատրուակով։

Ինքը Թիւրքական սահմանադրութիւնը հանդէս եկաւ իբրև պատասխան բռնկեան պահանջների, երբ Ռուսաստանը Ռեվելում տեղի ունեցած համաձայնութիւնից յետոյ հանդէս եկաւ որոշ պահանջներով դէպի Թիւրքիան։ Սահմանադրութեամբ յետ մղվեց եւրօպական պահանջի հրամայողական

սխալմունքը, բայց կարիքը չը գործադրվեց, պահանջը չը բաւարարվեց։ Եւ այսօր այդ կարիքը և այդ պահանջը սարսափելի սպառնալիքներով դրված են Թիւրքիայի առաջ այնպիսի հեղինակաւոր ոյժով, որ այլ ևս դէն մղվել չեն կարող ոչ մի ձևով։

Թիւրքիայի համար այլ ևս ուրիշ ելք չը կայ։ Մնացել է կատարել այն պահանջները, որոնք դրվել են նրա վրա Բերլինի դաշնագրով և դրվելու են եւրօպական նոր պայմանագրութիւններով։

Կարելի է արդեօք յուսալ, որ գոնէ այսուհետև Թիւրքիայում կը զսպվէր բարբարոսական բնազդները և կը մտնէր գիտակցութիւն բարեկարգ կեանք հաստատելու համար։

Միթէ ինքը Թիւրքիան, եթէ աւելի խելամիտ և գիտակից լինէր, ինքը իր նախաձեռնութեամբ և իր յօժար կամքով չը պէտք է իրագործած լինէր մինչև այժմ բոլոր րէֆօրմները և նրանց թւում Թիւրքահայերի բարեկեցութեանը նպաստող՝ Բերլինի դաշնագրի 61-րդ յօդուածը։

Անշուշտ այդպէս պէտք է լինէր. բայց Միջին Ասիայի խորքերից Բօսֆօրի ափերը եկած օսմանեան տարրը չը կարողացաւ հասկանալ, որ այդպիսի մի գործ կը լինէր թէ իր ժողովուրդներից իւրաքանչիւրի և թէ ամբողջ պետութեան համար։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

26 և 27 հոկտեմբերի

Պետերբուրգ.—Ն. Կ. Բ. Գահաժառանգի լաւ տրամադրութիւնը մնում է։ Ուռոյցը շարունակում է իջնել շատ դանդաղ։ Զարկերակը 120, տաքութիւնը 37,3»։

—

Սկերնեվիցա.—Ցնծացին ուրախ աղաղակներով ողջունվելով բարեհաճեց անցնել գնացքով Սպալայից որսի Թագաւոր Կայսրը։ Վերադարձին եղան նոյնպիսի ցոյցեր։ Քաղաքը լուսավառված է։

—

Բուդապեշտ.—Աւստրիական պատգամաւորութեան արտաքին գործերի մասնաժողովի մէջ Ստապինսկին ասաց, որ լեհերը ողջունում են սլաւոնների ազատագրվելը Թիւրքական տիրապետութիւնից։ Հոէտօրը ալբանների ձգտումը ազգային անկախութեան՝ գտնում է միանգամայն օրինական։ Այնուհետև, ընդգծելով լեհերի հաւատարմութիւնը պետութեանը, Ստապինսկին յայտնեց, թէ լեհերը կը փոխեն իրանց նախկին վերաբերմունքը դէպի եռապետեան դաշնակցութիւնը, եթէ Գերմանիան լեհերի դէմ իր ձեռք առած դրակօնական միջոցներով չը վիրաւորէ լեհերի սրբազան զգացմունքները և այդպիսով խորին վիրաւորանք չը հասցնի լեհական հասարակական կարծիքին։

Ջեկուցանող Բեկէհէմը, բանաձևելով ճառերը, յայտնեց, որ մասնաժողովը հաւանութիւն է տալիս կոմս Բերխտօլդի արտաքին քաղաքականութեանը։

—

Մալտա.—Վեց ռազմանաւ հրաման ստացան գնալ արևելեան նաւահանգիստները, որպէսի դէպքը բացատրվում է Սալօնիկի գրաւմամբ։

—

Կահիրէ.—Եկաւ գաղտնի յանձնարարութեամբ Բեամիլ-փաշայի որդին։

—

Պօրտ Սաիդ.—Գերմանական «Մայէր» յածանաւը մեկնեց Կ. Պօլիս։

—

Պարիզ.—«Հէնրիխ V» զրահանաւը մեկնեց Բէյրութ՝ Կրետէի ափերից։

—

Հռոմ.—Իտալիան Թիւրքիա ուղարկեց պատերազմական նաւեր։

—

Ջիբրալտար.—«Ծանօն» յածանաւին հրամայվեց 48 ժամվայ ընթացքում մեկնել Արևելք։

—

Օդեսսա.—Մեկնեցին սանիտարական խմբեր պատերազմի դաշտը։

—

Սեվաստօպօլ.—Ուղարկվեցին սանիտարական խմբեր Բալկան։

«Ռօստիսլաւ» զրահանաւը մեկնեց Կ. Պօլիս։

Օդեսսա.—Բուշչուկ մեկնեցին 5 ռուս օդագնացներ իրանց գործիքներով։

Մեկնեցին Բօլգարիա մի քանի սանիտարական խմբեր։

—

Լօնդօն.—Գիլդհօլլում քաղաքապետի մօտ կայացած ճաշկերոյթին Ասկվիտ մի մեծ ճառի մէջ վկայեց, որ Անգլիան բարեկամ է ու սրտագին վերաբերմունք է ցոյց տալիս դէպի բոլոր մեծ պետութիւնները, և ասաց, որ մեծ պետութիւնները միասին աշխատում են յարաբերութիւնները կանօնաւորել։ Արևելեան Եւրօպայի քարտէզը պէտք է փոխվի. չի կարելի զրկել յաղթողներին իրանց յաղթութիւնների պտուղներից՝ այն էլ այնպիսի գնով ձեռք բերված։ Ներկայ րոպէին Եւրօպայի առաջին խնդիրը հանդիսանում է սահմանափակել պատերազմի բեմը։

Չերչիլը խօսեց անգլիական նաւատորմի հզօրութեան մասին, որ այժմ կանգնած է առաջ չը տեսնված բարձրութեան վրա։

—

Պարիզ.—«Թանը» քննելով Ասկվիտի ճառը՝ ամբողջովին միանում է նրա կարծիքին, թէ անհրաժեշտ է, որպէս զի մեծ պետութիւնները միասին քննեն բալկանեան գործեր։

—

Վաշինգտօն.—Մի ռազմանաւ հրաման ստացաւ գնալ անյապաղ Բէյրութ և Զմիւռնիա։

—

Կիեվ.—Նահանգական զեմստվային արտակարգ ժողովը 10,000 ր. յատկացրեց բալկանեան կուռող սլաւոնների բժշկական օգնութեան համար։

—

Վիեննա.—Պետ. Հեռ. Գործ. թղթակիցը ստոյգ աղբիւրից տեղեկացաւ, որ լրագրական այն տեղեկութիւնները, թէ Իտալիան և Գերմանիան բողոքել են Սերբիայի Ադրիատիկ ծովը մտնելու դէմ, այնքան էլ ճիշդ չեն։

Լրագրական տեղեկութիւնների համաձայն, ալբան պարագլուխները շուտով ժողովվելու են Վալօնայում՝ ալբանական ազգային հարցերը քննելու։

«Բէյլէս Պօստը» հաղորդում է, որ եռապետեան դաշնակցութիւնն առ այժմ քայլեր չէ անելու Բէլգրադում։ Աւստրօ-Ունգարիան առաջվայ նման բարեացակամ ու հանգիստ է վերաբերվում դէպի Սերբիայի պահանջները, չը մոռնելով Ալբանիայի բաժան-բաժան անելու մասին. ալբաններն իրանց հայեացքներն ուղղել են Աւստրօ-Ունգարիայի կողմը։

—

Պետերբուրգ.—Ճանապարհների հաղ. ինստիտուտի ուսանողների շնորհաւորական հեռագրին պատասխան ստացվեց. «Շնորհակալ եմ ուսանողներից եղբայրական ջերմ զգացմունքների և բարի ցանկութիւնների համար. Ֆերդինանդ»։

—

Պետերբուրգ.—Միտրօպօլիտ Անտօնիի առողջութեան ընդհանուր դրութիւնը վատացաւ։ Տաքութիւնը 38,2, զարկերակը 88. շնչառութիւնը կտրվում է։

—

Թէհրան.—Եկաւ Սալար-ուդ-Դօվլէն։

—

Թաւրիզ.—Թիւրքերը հեռացան Սուլդուզից, կանգ առնելով պարսկական վիճակի սահմանին։

Արդաբիլից հաղորդում են, որ այնտեղ են եկել մի քանի նոր շահսէվան բէկեր։

Ձերբակալվեց յայտնի դեմօկրատ Սաիդ-ուլ-Սալթանէն։

—

Թաւրիզ.—Սլաւօնական կոմիտէն եւրօպական գաղութի, հայերի և մահմեդականների աջակցութեամբ կազմեց բարեգործական երեկոյթ յօգուտ բալկանեան պետութիւնների Կարմիր Խաչի։

—

Թաւրիզ.—Պարսից զինուորական իշխանութիւնները Թէհրանից հրաման ստացան ընդունել Թիւրքերից Թիւրքերի թողած պարսկական շրջանները երկու շաբաթվայ ընթացքում։

Թիւրք-պարսկական սահմանը ուղարկվել են բելգիացի պաշտօնեաներ պարսկական մաքսատները վերականգնելու համար։

—

Պէկին.—Չինական պաշտօնական օրգանը աշխատում է ապացուցել, որ ռուս-մօնղօլական համաձայնութիւնը խախտում է չինական երկրի անձեռնմխելիութիւնը և բաց դռների ու Մօնղօլիայի ընդհանուր իրաւահաւասարութեան սկզբունքը։

—

Լօնդօն.—Նորերս հրատարակված դեղին գրքի մէջ ասված է, որ Ռուսաստանը մտքով չէ անցրել գրաւել Մօնղօլիայի նման մի ընդարձակ երկիր։ Ռուսաստանը մտադիր չէ հովանաւորութիւն հաստատել Մօնղօլիայի վրա։ Ռուսաստանը կը ճանաչէ Մօնղօլիայի անկախութիւնը, եթէ այդպիսին կը յայտարարվի։

—

Տօմսկ.—Սիբիրի երկաթուղու 2754-րդ վերստի վրա խորտակվեց բանւորական գնացքը։ Սպանվեցին 3, վիրաւորվեցին 26 հոգի։

—

Տրիպօլիս.—Մինչև հոկտ. 26-ը հպատակութիւն են յայտնել 10,000 տեղացիներ։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԱՇՏՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

27 հոկտեմբերի

Կ. Պօլիս.—Զօրահրամանատար Աբդուլլահ-փաշան արձակվեց պաշտօնից անաջող գործողութիւնների պատճառով և փոխարինվեց ռուս-թիւրքական պատերազմի վետերան Ֆուադ փաշայով։

Գեներալիսիմուս Նազըմ-փաշան Լիւլէ-Բուրգասի մօտ տեղի ունեցած կռւի մէջ ցոյց տուեց մեծ արիութիւն, ղեկավարելով յարձակումը առաջին զօրաշարքերում, և արժանացաւ սուլթանի շնորհաւորանքին։ Ներկայումս Նազըմ-փաշան աշխատում է վերականգնել զօրքը՝ սպասելով օժանդակ գնդերի Երզրումից և քիւրդական հեծելազօրի։

Օտարազգի ռազմանաւերի գալստեամբ տրամադրութիւնը մայրաքաղաքում աւելի հանգիստ է։ Հեռաւոր թաղամասերից օտարազգիները տեղափոխվում են Պէրայի կենտրօնը՝ դեսպանատների պաշտպանութեան ներքոյ։ Միայն բօլգար քահանաներին և դպրոցականներին սպառնում է վտանգ, որովհետև էկզարխատը և թեմական դպրոցը գտնվում են շատ հեռու՝ քաղաքի կենտրօնից։

(Ծեպլինթաց)։ Շէյխ-իւլ-իսլամը յայտարարեց սրբազան պատերազմ, առաջարկելով ուլէմներին գնալ զօրամասերը։ Շէյխ-իւլ-իսլամի կոչը ասում է. «Մինչ մեզ շրջապատող թշնամիների քրիստոնեայ հոգևորականութիւնը միացել է կռւելու համար քրիստոնեայ կրօնին հաւատարիմ լինելուց, մենք ուլէմներս սխալ գործեցինք, չը կատարելով այդ սրբազան պարտականութիւնը։ Այդ սխալը արդարացում չունի, ուստի և մենք վճռեցինք նոյնպէս յայտարարել սրբազան պատերազմ, որպէս զի օսմանեան զինուորները վերջապէս յաղթողներ դուրս գան ներկայ պատերազմից. այսպիսով կաւելանայ օսմանեան զինուորների քաջութիւնը։ Ապա ուրեմն նա, ով ոյժ և ֆիզիքական ու մօրալ քաջութիւն ունի իր սրբազան պարտականութիւնը կատարելու համար, պէտք է անյապաղ ներկայանայ շէյխ-իւլ-իսլամին։ Այդպիսիներից լաւագոյնները կընտրվեն սրբազան պարտականութեան կատարման համար»։

Ֆրանսիական ռազմանաւի վրա ֆրանսիական ծովակալի նախագահութեամբ կայացաւ օտարազգի նաւերի հրամանատարների խորհրդակցութիւն մայրաքաղաքում կարգուկանոն պահպանելու և օտարազգիներին պաշտպանելու ինքնուրոյն միջոցներ ձեռք առնելու հարցի առիթով։

Բ. Դուռը վեց մեծ պետութիւննե-

րին ուղղած խնդրի մէջ՝ աշխատում է ստանալ նրանց համաձայնութիւնը միջամտելու համար։

Մեծ պետութիւնների պահանջով Բ. Դուռը սախպված եղաւ 15 օր դարձեալ ժամանակ տալ յունական նաւերին անցնել ապրանքներով Դարդանէլով։

Գերմանական դեսպանը ձիով գնաց Թիւրքաց զօրքի գլխաւոր բանակը։

Եկան աւստրիական և իտալական յածանաւերը և ազատ նաւատորմի «Սաբատով» շոգենաւը, որ վտանգի դէպքում պատսպարելու է ռուս գաղութը։ Ռումինական գաղութի օգնութեան համար եկաւ Թագաւորական զբօսանաւը։

Շնորհիւ ցոյց տրված ճնշման, շէյխ-իւլ-իսլամի կոչը բաւականին մեղմացրին համեմատաբար երէկ լոյս տեսած բնագրի։ «Թշնամի զինուորներին խրախուսելու և ոգևորելու համար հոգևոր հայրերը ձեռքներին խաչ բռնած գործում են զօրքերի մէջ։ Մեր ուլէմները չը պէտք է անտես անեն նոյն տեսակ պարտականութիւններ կատարելու. հարկաւոր է, որպէս զի աւելի յարգված ուլէմները կազմակերպեն նոյն տեսակի սրբազան պատերազմ օսմանեան զինուորներին բարոյական աջակցութիւն ցոյց տալու համար»։

Միջնորդութեան մասին կատարվող բանակցութիւնները ժամանակաւորապէս ղադար առան, որովհետև սպասվում է բալկանեան պետութիւնների պատասխանը։

Պաշտօնական հաղորդագրութեան համաձայն՝ Ադրիանուպոլսի վալին հեռագրում է հոկտ. 27-ից. «Երէկ Մարաշի շրջանում ամբողջ օրը կռիւ էր։ Բոլգարները անկարգ յետ նահանջեցին Թիւրքերի գրոհից և թողին շատ սպանվածներ։ Թիւրքերը գրաւեցին մի քանի հարիւր հրացան ու շատ ռազմամթերք։ Կարտալ լեռան կողմից բոլգարները հարկադրված էին նահանջել մեծ կորուստներով դէպի արևմուտք։ Կռիւը շարունակվեց 36 ժամ և Թիւրքերին տուեց փայլուն յաղթութիւն»։

—

Բէլգրադ.—Հրատարակվեց Թագաւորի հրամանը յանուն զօրքի. «Սերբիայի հին մայրաքաղաք Սկոպլէն սպասեց աւելի քան 500 տարի և վերջապէս տեսաւ սերբ Թագաւորի յաղթական մուտքը։ Ամբողջ սերբ ժողովրդի համար այս ուրախալի օրվայ համար ես բաղդաւոր զգալով ինձ՝ շնորհակալութիւն եմ վերառաքում Աստուծուն և երախտագէտ եմ զգում դէպի իմ քաջարի զօրքերը։ Կեցցէ սերբիական պանծալի զօրքը, կեցցէ սերբ ժողովուրդը»։

Լրագրական տեղեկութիւնների համաձայն՝ Բիտոլիա դիմող զօրքի առաջաւոր գնդերը հանդիպել են Թիւրքաց զօրամասին Տոպոլինի մօտերը և փախուստի դարձրել նրան։ Երրորդ զօրաբանակը դիմում է Կիչէվօյի և Դիբրի վրայով դէպի Դուրացցօ։

Նոր-Բազարի մօտ սերբերը ջարդեցին 12,000 Թիւրքի, կորցնելով սպանված և վիրաւոր 500 մարդու. Թիւրքերը կորցրին 300 սպանված, 700 վիրաւոր և մի դրօշակ, 26 թնդանօթ, 100 վրան, 500,000 փամփուշտ, 500 հրացան։ Կիչէվօյի մօտերը սերբերը կորցրին 250 սպանված ու վիրաւոր։ Պրիլէպի մօտ կռիւը շատ արիւնահեղ էր, որովհետև փոխվեց ձեռնակռւի առանց արտիլերիայի պաշտպանողական կրակի։ Սերբերը կորցրին 2500 սպանված ու վիրաւոր. վիրաւորվեց 17-դ գնդի հրամանատար Մատալովիչը։ Թիւրքերը կորցրին 6000 սպանված ու վիրաւոր և փախան դէպի Մօնաստիր։

Սերբերը առ այժմ գրաւել են ամբողջ Կոսսօվայի վիլայէթը և Մօնաստիրի ու Սալօնիկի վիլայէթների մի մասերը։

—

Հռոմ.— Քաղաքական շրջաններում կարծում են, որ Իտալիայի համար անհամեմատ շահաւէտ է թողնել Սերբիային մտնել Ադրիատիկ ծովը, քան ունենալ այստեղ մրցակից Աւստրիային։ Սակայն հնարաւոր է, որ Իտալիան միանայ Աւստրիայի բողոքին, առաջարկելով Սերբիային մուտք ունենալ Եգէյեան ծովը։

Պետ. Հեռ. Գործ. Թղթակիցը բոլգար դիպլոմատների խօսակցութիւններից հաւաստիացաւ, որ Սերբիան կանգ չէ առնելու Աւստրիայի բողոքի առաջ և որ բոլգարները մտադիր չեն գրաւել Կ. Պոլիսը, թէև նրանք կարող են մտնել Թիւրքիայի մայրաքաղաքը՝ Թիւրքաց պրէստիժին վերջին հարուածը տալու նպատակով։

—

Սօֆիա.—Մի յատուկ մասնաժողով վարչութիւնների ներկայացուցիչներից և Թիւրքիայում պաշտօնավարած նախկին բոլգար հիւպատոսներից՝ մշակում է բոլգարների գրաւած երկիրների վարչական կազմակերպութիւնը։

Տեղեկանալով որ բաշիբօզուկների խմբերը երևացել են Ադրիանուպոլսի նահանգի մի քանի գիւղերում, բոլգար իշխանութիւնները ձեռք առան հարկաւոր միջոցներ։

Գլխաւոր բանակը հեռացաւ Ստարա-Զագօրա։

—

Մուստաֆա-փաշա.—Հոկտ. 26-ի ամբողջ օրը շարունակվեց արիւնահեղ կռիւ Փափազ-Թեփէին տիրանալու համար։ Յետ վանելով Թիւրքերի քանի մի կատաղի յարձակումները, բոլգարները, ըստ պաշտօնական հաղորդագրութեան, երէկ վերջնականապէս ամրացել են Փափազ-Թեփէում։ Թիւրքերը յետ են նահանջել դէպի Բէկչի-Թեփէ ամրոցը։

—

Աթէնք.—(Ճեպընթաց)։ Գահաժառանգ արքայորդին մտաւ Սալօնիկ հոկտեմբ. 26-ի առաւօտը։

Յունաց զօրքի ձախ թևը գտնվում է Կօժանի հիւսիսում։

Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ հոկտ. 26-ի երեկոյեան անձնատուր եղան Սալօնիկի և Կարաբուրնա ամրոցի զօրքերը, թւով 25,000 մարդ։

—

28 հոկտեմբերի

Աթէնք.—Սալօնիկը վերցնելու մանրամասնութիւնները։ Հոկտ. 26-ին ցերեկով ու գիշերով զօրքերն անցան Ակսիօս կամուրջով։ Հոկտ. 25-ի գիշերը անգլիական, ֆրանսիական, գերմանական և աւստրիական հիւպատոսները և Սալօնիկի կօմենդանտը, Տահսին փաշայի ներկայացուցիչը եկան գլխաւոր բանակը և առաջարկեցին գրաւել քաղաքը և զօրքը այն պայմանով, որ զօրքը չէգոք միայ մինչև պատերազմի վերջը և պահէ զէնքերը։ Խնդիրը մերժվեց և պահանջվեց յանձնել զէնքերը, որ կը վերադարձվի պատերազմից յետոյ։ Պատասխանի համար տրվեց մինչև առ. ժամը 6-ը։ Առ. ժ. 5-ին կօմենդանտը արաւ հակ-առաջարկութիւն յանձնելու զէնքերը, բացի նորակոչներին սավորեցնելու համար հարկաւոր 5000 հրացանից։ Պայմանները մերժվեցին։ Ժամանակամիջոցը լրանալով զօրքին հրամայվեց դիմել յարձակման։ Կէսօրվայ ժամը 4-ին յոյները հանդիպեցին թշնամուն։ Տահսին-փաշան տեղեկացրեց, որ ընդունում է գրաւելու պայմանները։ Յարձակումը կանգնեցվեց։ Ուղարկվեցին երկու օֆիցեր զէնքերը ստանալու համար։

Արդարադատութեան մինիստրը մեկնեց Սալօնիկ մեծ թւով պաշտօնեաների հետ։

Գերի Թիւրքերի ընդհանուր թիւը հաւասարվում է 29,000 մարդու, բացի Յունաստան և Չերնոգորիա ուղարկված 2000 հոգուց։

Թագաւորը մտաւ Սալօնիկ։ Քաղաքի և Կարաբուրնա բերդի վրա ծածանվում է յունական դրօշակ։ Աթէնքում մեծ հանդէս է Սալօնիկը գրաւելու առիթով։ Բոլգարական, սերբիական և չերնոգորական միսսիաների առաջ եղան ցոյցեր։

Լրագրների տեղեկութիւնների համաձայն՝ Կ. Պոլսի մահմեդականները մտադիր են կործանել Սօֆիայի տաճարը քրիստոնեաների քաղաք մտնելու դէպքում։ Լրագիրները խորհուրդ են տալիս մեծ պետութիւններին ձեռք առնել նախազգուշական միջոցներ։

—

Հռոմ.—Կառավարութիւնը իրաւունք է վերապահում Բօսֆօր ուղարկել երկրորդ ռազմանաւ։

Կ. Պոլիս դիմեց «Բէդ Իտալիա» նաւը 600 մարդու պաշարով։

—

Կ. Պոլիս.— Պաշտօնական հաղորդագրութիւն։ Մինիստրների խորհուրդը զինուորական իշխանութիւնների հաւանութեամբ որոշեց Խադըմ-քեօյ ուղարկել 100 ուլեմ-քարոզիչներ՝ զօրքերի ոգին ամուր պահելու և մաշելի լեզուով նրանց խորհուրդներ տալու համար։ Երբ վճիռը յայտնվեց շէյխ-իւլ-իսլամին, վերջինս ընտրեց յայտնի ուլէմներին և ուղարկեց գլխաւոր բանակը։

«Թանին» և «Ենի-Գազէթան» փակվեցին՝ ազգաբնակութիւնը գրգռող տեղեկութիւններ տպելուն համար։

Կառավարութիւնը պաշտօնապէս վըկայում է, որ թշնամին գտնվում է Չաթալջայի առաջ։ Կառավարութիւնը նախազգուշացնելով ազգաբնակութեանը պարտութեան հնարաւորութեան մասին՝ մատնանշում է, որ ձեռք են առնված զինուորական, նաև քաղաքական միջոցներ մայրաքաղաքի պաշտպանութեան համար։ Վերջում յայտնըվում է, որ օտարազգիներին հանգըստացնելու համար մեծ պետութիւնների նաւերին թոյլատրված է մտնել մայրաքաղաքի նաւահանգիստը։

—

Բէլգրադ.—Պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն սերբերի աջողութիւնները Կիչէվօյի և Պրիլէպի մօտերը համակրանքով ընդունվեցին լեռնային փոքր Բէկայի բնակիչներից։ Առնաուտները զինաթափ ու անձնատուր են լինում խմբերով։ Ստեպանօվիչի երկրորդ զօրաբանակը փոխադրենց Ադրիանուպոլսի մօտերը բոլգարական զօրքերին, որոնք դիմում են Կ. Պոլիս։

Առաջին զօրաբանակը, որ վերցրեց Կիչէվօն և Պրիլէպը, գտնվում է Բիտոլիի առաջ. երրորդ զօրաբանակը, որ գրաւեց Իփէկը ու Դիակօվօն, և միացաւ Իբարի զօրագնդի հետ, նաև չերնոգորցիների զօրքերի հետ, նպատակ ունի գրաւել Սկիւտարը չերնոգորցիների հետ միասին և մտնել Ադրիատիկ ծովը։ Երրորդ զօրաբանակի հրամանատար Եանկօվիչը հանդիսաւորապէս մըտաւ Պրիզրէն։ Եանկօվիչին այցելեց ռուսաց հիւպատոսը, որ մեծ ծառայութիւններ մատուցեց սերբ ազգաբնակութեանը։

Մի քանի մեծ պետութիւնների թըշնամական վերաբերմունքը դէպի բալկանեան ժողովուրդները Թիւրքական բռնակալութիւնից ազատագրվելու հարցը՝ երևաց մի քանի վարմունքով ներկայ պատերազմում Պրիզրէնի, Միտրօվիցայի և Ուսկիւբի մէջ. մի քանի տէրութիւնների ներկայացուցիչները բացարձակ դրդում էին Թիւրքերին և իրանց գործակալների միջոցով ազդում էին առնաուտ ցեղապետների վրա՝ նրանց պատասխանեցնելու նպատակով սերբիական վարչութիւն մտցնելուց յետոյ։

—

Բէլգրադ.—«Սամօուպրավա» գրում է. «Սերբիան միշտ կողմնակից է եղել բաց դռների սկզբունքին։ Սերբիայի մուտքը դէպի ծով նրա համար կեանքի հարց է։ Եթէ յիրաւի Աւստրիան կամենում է բալկանեան ժողովուրդների, որոնց թւում և Սերբիայի ինքնուրոյն զարգացումը, նա չը պէտք է բողոքէ Սերբիայի՝ դէպի ծով առաջանալու դէմ։ Աւստրիայի թշնամական գործողութիւններին Սերբիան կը պատասխանէ նոյն կերպ»։

—

Կ. Պոլիս.—Բ. Դուռը համաձայնեց, որ գան մեծ պետութիւնների երկրորդ ռազմանաւերը։

Սպանիան, Հօլլանդիան և Միացեալ Պետութիւնները հարցրին Բ. Դրան համաձայնութիւնը՝ ուղարկելու իրանց ռազմանաւերը Կ. Պոլսի նաւահանգիստը։

«Մ. և Ա.» կոմիտէի լիդէրները այցելեցին Բ. Դուռը և վստահեցրին կոմիտէի լոյալութեան մասին։

Բ. Դրան շրջաններում հաւատացնում են, որ կառավարութիւնը հակված է անմիջական բանակցութիւններ սկսել դաշնակից բալկանեան պետութիւնների հետ։

—

Սօֆիա.—Էլլիօնօրա թագուհին Մուստաֆա-փաշայում այցելեց վիրաւորներին։

—

Սկօպլիէ.—Երկրորդ սերբիական զօրաբանակը գեներալ Ստեպանօվիչի հրամանատարութեամբ արդէն գտնվում է Ադրիանուպոլսի մօտ, դիւրացնելով բոլգարների արշաւանքը դէպի Կ. Պոլիս։

—

(Լրագիրներից)

Պարիզից հեռագրում են, որ Աւստրիան, Գերմանիան և Իտալիան համաձայնութիւն են կապել թոյլ չը տալու Սերբիային մուտք ունենալ Ադրիատիկ ծովը և անհրաժեշտութեան դէպքում դիմել ոյժի։

—

Կ. Պոլսում քիւրդերը վճռել են բոլգարների մայրաքաղաք մտնելու դէպքում ոչնչացնել Այա-Սօֆիայի մզկիթը, որպէսզի նա չընկնէ յաղթողների ձեռքը։

—

Բոլգարական շրջաններում միտք է ծագել Կ. Պոլիսը տալ Ռուսաստանին։

—

Սուլթանը և գահաժառանգը այլևս ռոճիկ չեն ստանում և պալատական ծախքերը ծածկվում են մասնաւոր անհատներից վերցված դրամներով։

—

Կ. Պոլսում Փոքր-Ասիայից սպասվում են 150 հազար զինուոր։

—

Թիւրքաց ինտենդանտութեան մէջ էլ երևան հանվեցին հսկայական զեղծումներ։ Կ. Պոլսում սկսվում է սով։

—

Թիւրքերը Լիւլէ-Բուրգասը հրդեհի մատնեցին փախչելուց առաջ։

—

Ռուսաստանը կամենում է թոյլ տալ բալկանեան պետութիւններին մասնակցել եւրոպական համագումարին, ուր վճռվելու է Թիւրքիայի վիճակը, իսկ Անգլիան լսել անգամ չէ ուզում այդ թոյլատուութեան մասին։

—

Սօֆիայից հեռագրում են, որ Ֆէրդինանդ Թագաւորը երազում է Կ. Պոլիսը դարձնել մեծ Բոլգարիայի մայրաքաղաք։

—

Սերբ-աւստրիական յարաբերութիւնները ստանում են շատ սուր կերպարանք։ Սերբերը բօյկօտի ենթարկեցին աւստրիական սանիտարական խմբերին, որոնք մնացել են առանց վիրաւորների։

—

Հաւանական է, որ եւրոպական կօնֆերենցիան բալկանեան հարցի լուծման համար գումարվի Բրիւսէլում։

Բալկանեան դաշնակից պետութիւնները համաձայնութիւն են կապել, չը նայելով եւրոպական կօնֆերէնցիային, շարունակել իրանց արշաւանքը դէպի Կ. Պոլիս։

—

Սուլթանի հարեմը մեկնեց Կ. Պոլսից։

—

Ալբանների պարագլուխ Իսմայիլ Քեմալը գումարում է ալբանական համագումար ալբանական աւտօնոմիայի հարցի լուծման համար։

—

«Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրէսսէն» Բէրլինոլցի վերջին ճառը անուանում է դամբանական Թիւրքիայի վրա։

—

Թիւրքաց կառավարութիւնը վճռականապէս մերժեց ռուսաց դիպլօմատիայի առաջարկած նախագիծը, վերաբերեալ բալկանեան հարցի միջնորդութեան պայմաններին։

—

Կ. Պոլսում գտնվող 750 Թիւրք օֆիցերները հրաման ստացան անմիջապէս ներկայանալ զինուորական մինիստրութեանը։

—

Բոլգարները գրաւելով Րօդօստօն՝ անձապարում են դէպի Կ. Պոլիս։

—

Պաշտօնապէս յայտարարվեց, որ Սերբիան աւտօնոմիա է տալու Ալբանիային և հակառակ Աւստրիայի քանկութեան՝ ձգտելու է գրաւել Ադրիատիկ ծովի նաւահանգիստները։

—

Սերբերը և չերնոգորցիք միացեալ ոյժերով վերցրին Մօնաստիրը։

—

Սուլթանը իր ադիւտանտին ուղարկեց ողջունելու էկս-սուլթան Աբդիւլ-Համիդին և յայտնելու, որ սուլթանը շուտով կայցելէ նրան։

—

Գերմանիան յայտնեց, որ դէմ չէ որպէսզի Դարդանէլը բաց մնայ Ռուսաստանի համար։

—

Հարիւրաւոր իմամներ մեկնեցին Կ. Պոլսից քարոզելու զօրքերի մէջ սրբազան պատերազմ քրիստոնեաների դէմ։

—

Բ. Դուռը նախազգուշացրեց մեծ պետութիւններին, որ բոլգարների Կ. Պոլիս մըտնելու դէպքում հրաշխաւորութիւն չէ կարող լինել մահմեդական խուժանի համար, որ անմիջապէս կը սկսէ անկարգութիւններ։

ԳԵՆԵՐԱԼ ՍԱՎՕՎ

«Daily News» անգլիական Թերթը բոլգարական բանակի գլխաւոր հրամանատարին հետևեալ կերպով է նկարագրում.

Այժմ ամբողջ աշխարհի ուշադրութեան առարկայ դարձած գեներալ Սավօվը Բոլգարիայի ամենալուրջ մարդկանցից մէկի համբաւն է վայելում։ Նրա գոյութեան մասին արտասահմանում շատ քչերը տեղեկութիւն ունէին, սակայն Բոլգարիայում հասարակական կարծիքը նրան ապագայ գըլխաւոր հրամանատար կարգեց. մի բան, որ շատ հազուագիւտ երևոյթ է, այդ այն է, որ նրա թեկնածութեանը միահամուռ կերպով համաձայն էին թէ զինուորականները և թէ ոչ-զինուորական շրջանները։ Սավօվը իր համբաւը ձեռք է բերել 25-ամեայ մեղուաջան աշխատանքի շնորհիւ՝ զանազան պատասխանատու պաշտօններ ստանձնելով։ Դեռ 1885 Թւին, կապիտանի աստիճան ունեցող Սավօվը, շատ ջահել հասակում Սլիվնիցայի կռւում ղեկավարում էր բանակի ձախ թևը,—մի միսսիա, որ կարելի էր յանձնարարել միմիայն գեներալական աստիճան ունեցող օֆիցերի։

Այդ Թւականից մի քանի տարի յետոյ, երբ ամենակարող Ստամբուլօվը՝ բոլգարական բանակը վերակազմելու ընդունակ մի օֆիցեր էր փնտրում, ընտրութիւնն ընկաւ Սավօվի վրա, որ և զինուորական մինիստր նշանակվեց։ Չը կարողանալով Ստամբուլօվի «դիկտատօրութիւնը» տանել, Թողեց ու հեռացաւ իր պաշտօնից։ Սավօվի կազմակերպչական ընդունակութիւնը ամենի յիշողութեան մէջ անջինջ մնաց։ 1897 Թւին Սավօվը նորից ծառայութեան դարձաւ և դիվիզիայի գլխաւոր նշանակվեց։

Դրանից յետոյ դիվիզիայի գլխաւոր Սավօվը նշանակվում է Սօֆիայի զինուորական ճեմարանի գլխաւոր։ Եւ նա այդ պաշտօնով բաւականին առաջացաւ։ Հէնց այդ ժամանակներին էր, որ երկրում ձայներ լսվեցին, թէ բոլգարական զօրքը այն բարձրութեան վրա չէ կանգնած, ինչ որ կարող են պահանջել դէպքերը։ 1902 Թւին վճռվեց զօրքը վերակազմել, և բարենորոգումներին իրականացնելու համար հրաւիրվեց Սավօվը։ Սավօվը հինգ տարի զինուորական մինիստր եղաւ, և այդ շրջանը Բոլգարիայի զինուորական պատմութեան լաւագոյն էջն է համարվում։ 1904 Թւին Սավօվի ընդունել տուած «զինուորական օրէնքը», շատերի կարծիքով, Նապօլէօնի դէմ եղած կռիւներից յետոյ Պրուսսիայի զինուորական պատմութեան էջերն է յիշեցնում։

Սավօվի հիմնական յատկութիւններն են, հարուստ երևակայութիւն և երկաթէ կամք։ Բալկանեան Մօլտկէի այս բնոյթագծերը նրան դարձրին բաւականին ժողովրդական նոյնիսկ Բոլգարիայի սահմաններից դուրս։ Բոլգարական զօրքի վարժեցումը, պատերազմի գեղեցիկ մտածված և աջող կերպով իրագործված ծրագիրը, զինուորական մատակարարման գործի հրաշալի դասաւորումը—այդ բոլորը վկայում են, որ Սավօվը լիովին արժանի է իր վայելած համբաւին։

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

(Սեփական Թղթակցից)

Կ. Պոլիս, 20 հոկտեմբեր

Այս առաւօտեան Թերթերու մէջ, հակառակ գրաքննութեան գոյութեանը, կը կարդանք հետևեալ երկու շահեկան տեղեկութիւնները, որոնք իրար կը լրացնեն։

1) «Թիւրքիոյ օտարահպատակները ապահովութիւն կուզեն.—Կ. Պոլսոյ դեսպանական մարմինը երէկ աւստրիական դեսպանին նախագահութեան տակ նիստ գումարելով ներկայ պատերազմին առթիւ Թիւրքիոյ մէջ օտարահպատակներուն կեանքին և ինչքին ապահովութեան հարցին վրայ խորհրդակցեցաւ։ Դեսպանները որոշեցին արտաքին գործոց մինիստրութեան դիմել և խնդրել, որ կառավարութիւնը այս մասին հարկ եղած միջոցները ձեռք առնէ։ Այս խորհրդակցութենէն ետք՝ աւստրիական դեսպանը երէկ Նորատունկեան էֆէնդիի բնակարանը երթալով երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ և դեսպանական մարմնոյ տուած որոշումը հաղորդեց»։

2) «Կ. Պոլսոյ անդորրութեան պահպանման համար լուրջ ջանքեր ի գործ դնէ Կ. Պոլսոյ հրամանատար Մէհմըտ փաշա, որ ձիով անձամբ կը շրջի Թաղերը՝ պէտք եղած հրամանները տալու համար ոստիկանութեան և զինուորական պահակախումբերուն։ Մէհմըտ փաշա Կ. Պոլսոյ մէջ նոր ձեռք առնելիք միջոցներուն մասին տեսակցութիւն մը ունեցաւ պատերազմական մինիստրի փոխանորդ Փուադ փաշայի հետ»։

Այս տեղեկութիւնները կը հաստատեն Կ. Պոլսոյ մէջ ջարդի մը կազմակերպութեան զրոյցներն, որոնք այլ ևս ամեն տարակոյսէ վեր կը մնան և հաստատուած իրողութիւն մը կրնան համարուիլ։

Թիւրք ժողովուրդին համար սովորական դարձած ջարդի սարսափը հիմա այնքան անհարկի դարձած է և քրիստոնեան այնքան առելի է այս միջոցիս իսլամին համար, որ օտար դեսպաններն իրենց հպատակներուն կեանքի և գոյքի ապահովութիւնը կը պահանջեն։

Ասկէ առաջ դեսպանատուններն այդ ապահովութիւնը ունէին։ Անշուշտ կը յիշուի, թէ Ադանայի անհոլի ջարդին միջոցին կեդրոնը յատուկ հոգածութիւն ցոյց տուած էր օտար հաստատութիւնները լաւ պահպանելու, և այդ հրահանգը կէտ առ կէտ գործադրուած էր։

Հիմա այդ ապահովութիւնն ալ չկայ կերևայ Թէ, և ատոր համար է, որ դեսպաններն իրար անցած են։

* *

Այս շաբթուն սրբազան պատրիարքը իր հետը ունենալով քաղ. Ժողովի անդամներէն մէկը այցելեց Կ. Պոլսոյ հիւանդանոցներուն մէջ դարմանուելու վրայ եղող վիրաւորներուն։

Պատրիարքին այս այցելութիւնը լաւ տպաւորութիւն ըրած է Թիւրքերու վրայ։

«Ժէօն-Թիւրք» ֆրանսերէն և «Ալեմդար» Թիւրք տեղական Թերթերն ալ ներկայ շաբթուան ընթացքին գոված էին հայ զինուորներուն անձնուիրութիւնը։

Ասիկա ալ կրնայ ազդել Թիւրքերու վրայ։

Անատոլուէն հասած լուրերն ալ քիչ մը ապահովիչ են։

Կառավարութիւնը այդ կողմերն ալ խռնդիր չունենալու, և ինչպէս Ռումէլիի անապահովութիւնները պատճառ դարձան արտաքին միջամտութեան և պատերազմի, հոն ալ նոր պատրուակ մը չստեղծելու համար դրացի մեծ պետութեան միջամտութեան, ամեն զգուշութիւն կընէ անդորրութիւնը պահպանելու։

Ասով հանդերձ՝ անկուսպ տարրեր դարձեալ կը գործեն, և զանազան դէպքերու արձագանգներ կը հասնին Կ. Պոլիս։

Լրագիրներն իրենց մասնաւոր թղթակիցներէն ինչ որ կը տեղեկանան, անվերապահ կը հրատարակեն. սակայն պատրիարքարանը այս միջոցիս խիստ գաղտնի կը պահէ իր ստացած հարստահարութեան տեղեկութիւնները՝ հայոց չտալու համար «խնդիր յարուցանողի» դեր։

Հիմա պատրիարքարանի շրջանակներու մէջ կատարեալ սամանցիութեան հոսանքն է որ կը տիրապետէ։ Պատրիարք և վարչութիւն կերևայ թէ համաձայն են մոռնալու և մոռցնելու դեռ քանի մը ամիսներ առաջ ժողովուրդին յուզման և ճնշումին տակ իրենց առած քայլերն և այն բուռն արտայայտութիւնները, որոնցմով կը զանգատէին Թիւրքիոյ ստեղծած յոռի վարչութեան համար։

Հիմա կուզուի կամ կը մտածուի այս ճգնաժամային վայրկեաններն անցնել առանց կեանքեր կորսնցելու և խուժանային զայրոյթի առարկայ ըլլալու։

Այս տեսակէտով ահա՝ ազգ. վարչութիւնը ամեն ճիգ կը Թափէ, որ կառավարութեան աչքին առջև պարզելով արտաքին միջամտութեան երկիւղը՝ Հայաստանի հայոց կեանքը ապահովէ, միւս կողմէն Կ. Պոլսոյ մէջ կառավարութեան աջակցելով հայոց «հաւատարմութեան հաւաստիքն» ընծայէ։

Ասոր համար հայերը բաւականին կաջակցին կազմակերպելով Կարմիր Խաչի մասնախումբեր և պատրիարքարանը շրջա-

բերականներով կը յորդորէ հայերը նպաստներով աջակցել վիրաւորեալ զինուորներու և փախստական գաղթականներու օգնութեան համար կազմուած մարմիններուն։

Այս օսմանցիական տրամադրութիւնները կը կարծուի թէ պիտի զօրեն հայերը բացառութիւն համարել տալու ընդհանրապէս առեղի համարուած քրիստոսեաներէն։

Ապրողը պիտի տեսնէ, թէ ինչ արժէք ունին այս շողոքորթութիւնները։

* *
*

Այսօր լրագիրները հրատարակեցին, թէ անգլիական և ֆրանսական մարտանաւեր Մարմարա պիտի մտնեն, Քեամիլ փաշայի կառավարութեանը աջակցելու և անոր ուժ տալու համար։

Օտար կառավարութիւններ նոր տեղեկութիւններէ կը հաստատուի թէ ակամայ միջամտելու պիտի պատրաստուին։

Սալօնիկի մէջ կատարուած ջարդի մը գրոյցները, հակառակ հերքուած ըլլալունն, կը հաստատուին օտար աղբիւրներէ։

Այսօր հեռագիրները կը հաղորդեն, թէ ֆրանսական, անգլ. և աւստր. զրահաւորներ հասած են Սալօնիկ և Կ. Պոլսոյ մէջ ալ նմանօրինակ վայրենութեանց պատահականութիւնը այնքան հաւանական է, որ Անգլիոյ արտաքին գործերու մինիստրութիւնը Կ. Պոլսոյ անգլիական դեսպանատան հրահանգ տուած է պաշտպանել անգլիական հպատակներն և անգլիական հաստատութիւնները։

Հայորդի

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՆՈՒՆՔ ԹԷ՞ ԹԱՂՈՒՄ

I

Կնունք թէ թաղում...

Որոտում են թնդանօթները, թափվում է արիւն, և բալկանեան պատերազմի առաջին օրից յայտնի լսվում են ականջիս զանգակների ձայներ, երբեմն զիլ, համարձակ, երբեմն մեղմ, երկչոտ. Նրանք տարօրինակ յուզում են իմ սիրտը, հոգին, ուրախացնելով, տրտմեցնելով միաժամանակ...

Կնունք է դա, թէ թաղում...

Արբեցած հազար ու մէկ յոյսերով, ես երազում եմ, թէ հասել է մեզ համարել վերջապէս կնունքի օրը։ Դարերով սպասած գեղեցիկ հրեշտակ-մանուկը ծնվել է։ Դա ազատութիւնն է։ Թիւրքիաբնակ մեր եղբայրների հալածանքներին և տառապանքներին վերջ է դրվելու։ Նրանց իրաւունքը ճանաչվում են։ Նրանք էլ մարդ են մարդկանց պէս, նրանք էլ մտնում են այսօր ազգերի ցուցակը։

Զանգակների ղօղանջիւնները շարունակվում են անդադար, այնքան ախորժելի, այնքան զուրեկան կերպով, յիշեցնելով մեզ գեղեցիկ մայրենի մեղեդին... Կնունք է, մեր կնունքը, որ աւետում են այսօր զանգերը։ Մոռացված, ատված հայն էլ անա կենդանանում է Թիւրքիայում, ոտի կանգնում և դուրս գալիս իր աւերակներից, կոտորածներից, ապրելու համար։ Նա ստանում է մի կտոր հող Անատոլիայում, թէ Կիլիկիայում, չը գիտեմ, լաւ չեմ յիշում. ոչինչ, մեզ այնքան քիչ պէտք է ազատ շունչ քաշելու համար, մի կտոր, մի փոքր կտոր հող միայն, գթառատ Եւրոպա...

Բայց ինչու լռեցին յանկարծ զանգերը։

Ո՛չ, զանգերը լսվում են, բայց բիրտ և կոշտ, ինձ զարթեցնելով իմ խորը քնից. բուռական է երազել, իրականութիւնը դառն է։ Կնունք կայ, բայց սլաւօնների և յոյների համար, մեզ համար մնացել է թաղում, թաղումներ... Հրեշտակ-մանուկը մերը չէ, օտարինն է։ Մեզ մնացել է մեր հաւատարիմ, մեր չար, մեր սիրկայ պառաւը՝ ստրկութիւնը։ Նա գրկել է մեզ սիրով, սեղմում է ամուր և խեղդում, խեղդում... Բաղդը մեզ համար միշտ խորթ մայր է եղել, խաբել է, մոռացել է և անցել է մօտերից, մեզ հեգնօրէն տալով աղայական խաղալիք՝ Բեռլինի վաւերագրերով յօդուածը, որ քանդեց մեր օջախը և կատարվեց Գամառ-Քաթիպայի գուշակութիւնը՝ սլաւօնների ձեռքերից ընկած շղթաները առմիշտ կապեցին մեր ոտքերը... Թիւրքը դարեր շարունակ մեզ համար եղել է մի պոռնիկ, երկչոտ, արբեցող էրիկ։ Կտրիճները նրան հալածում են, ծեծում հրապարակում, ապտակում, թքում երեսին։ Էրիկը գալիս է տուն և ծեծում է... իր կնոջ... Այդ անբաղդ խեղճ կնոջ դերը խաղացել ենք, խաղում ենք մենք, մենք՝ հայերս։

Տների աւերակներ, հրդեհների մոխիր, բանտերի գնդան, անվերջ հալածանք և կոտորածներ—ահա մեր կարճ պատմութիւնը։

Այժմ, երբ սլաւօնները, յոյները ծեծում են Թիւրքին և համարձակ թքում նրա երեսին, երբ մեծամիտ Թիւրքը փախչում է պատերազմի դաշտերից, վախեցէք, խեղճ հայեր, պոռնիկ, երկչոտ, արբեցող էրիկը տուն է դառնում իր վրէժը կնոջից առնելու... Այդպէս եղել է միշտ, այդպէս էլ կը լինի այժմ...

Եւ խայտառակ, անարգ փոքրոգութիւնը օձի նման սողում է առաջս և փսփսում ականջներիս՝ չը կայ մեզ համար կնունք, այլ թաղում, անվերջ, անհամար թաղումներ...

Թաղումներ...

II

Հեռագիրները ստացվում են Բալկանեան թերակղզուց մէկը միւսի ետևից, անսպասելի, անհաւատալի, ուրախ հեռագրեր։ Դեռ երէկվայ մեր ստրուկ ընկերները՝ սլաւօնները և յոյները, քշում են իրանց առաջից հպարտ, գոռոզ, ամբարտաւան Թիւրքերին, որ գայլեր էին և ոչխարներ են դարձել հեզ, խոնարհ, հլու... Թիւրքերի բերդերը ընկնում են, Թիւրքերը փախչում են, թողած զէնք, մթերք, դրօշակներ, փոքրոգութեամբ դողալով այն կեանքի համար, որ խլում էին, խլում են մեզանից անողոք, անգութ, անամօթ՝ դարեր շարունակ, չը խնայելով հասակ, սեռ...

Ուրեմն Թիւրքի քաջութիւնը և հերոսութիւնը յիմար աւանդութիւն է, որ պէտք է ծաղրել, մոռանալ։

Ուրեմն Թիւրքը քաջ է, որովհետև զինված է և հայը երկչոտ, որովհետև անզէն է։

Ուրեմն կարելի է ջարդել Թիւրքին, քշել մինչև Պոլիս և գուցէ նոյնիսկ Պոլիսը գրաւել...

Շտապեցէք տալ կնունքի զանգակը։

Երկնքից իջնում է մանուկ հրեշտակը՝ ազատութիւնը, Աւետարանի մէջ աւետված փեսան։

Այրված, մաշված, սորկացած սրտերում այսօր պիտի զարթնեն տուէններ և վերջ տան մեր դարաւոր չարչարանքներին և ամենօրեայ արտասուքներին։

Լաւ է մի անգամ մեռնել, քան թէ քաշ տալ դարեր ստրկութեան լուծը, նմանելով անբան անասուններին, կորցնելով մարդկութեան պատկերը և բարքերը... Հազար հազարներ չարչարված, ապականված և մորթված հայ նահատակները սպնդում են այդ հայի արիւնոտ պատմութեան էջերից...

Զանգերի ձայները լսվում են զիլ, համարձակ, ներդաշնակ... Թաղման զանգեր չեն։ Ո՛չ։ Մեզ բաւ են արդէն թաղումներ։ Այնքան լացել ենք, այնքան կոտորվել ենք, այնքան փչացել և նահատակվել... Ժամանակ է արդէն և շունչ քաշել, ժամանակ է է ապրել։ Մեր անվերջ թափած արիւնով մենք ստացել ենք իրաւունք ապրելու...

Կնունքի զանգակ է։

Կնունքի զանգակը կեանքի զանգակն է։

Կեանքը երկնքի ամենամեծ պարգևն է։ Լսում էք. ահա նա կանչում է մեզ, նա սպասում է մեզ, հմայիչ ժպիտը գեղեցիկ երեսին։

Թող արբեցող, երկչոտ, պոռնիկ էրիկը դառնայ տուն, նա այժմ չի գտնի այնտեղ բոլոր բանը տանող, բոլոր բանը մոռացող, միշտ համբերող կնոջը՝ հլու, խոնարհ, հպատակ հային...

Մեր այրված, մեր մաշված, մեր սորկացած սրտերում զարթել են արդէն առիւծներ, որ վերջ տան մեր դարաւոր չարչարանքներին և ամենօրեայ արտասուքներին...

Սրբենք աչքերս, էլ չը լանք. լաւ է մի անգամ մեռնել...Զէ։

Կնունք թէ թաղում...

Կնունք, գեղեցիկ մանուկ-հրեշտակի գեղեցիկ կնունք, աւերված, քանդված, բայց միշտ գեղեցիկ մեզանից Թիւրքերի խլած հայրենիքի, որ մի չար թշնամիները նորից մկրտեցին, Անատոլիա անուն տալով—կնունք։

Տղերք, տուէք կնունքի զանգակը համարձակ...

Գալիս է մեր հրեշտակ փեսան...

Կնունք է, կնունք այսօր մեր տանը...

Գր. Զալխուշեան

ՀԱՅՑՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿ. ՄԷՋ

Կիրակի, հոկտեմբերի 28-ին, կայացաւ Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը նախագահութեամբ Ալ. Քալանթարի։

Ժողովը բազմամարդ էր։

Ներկայ էին մինչև 60 հոգի անդամներ և մօտ 40 անձ կողմնակի համակրականներ։

Կարդացվեց Ընկերութեան կանոնադրութեան նոր խմբագրութիւնը և ընդունվեց միաձայն։

Ընկերութեան պատուաւոր անդամներ ընտրվեցին ծափահարութիւններով Ընկերութեան հիմնադիր իշխանուհի Մ. Թումանեան, դերասան Ց. Աբէլեան և Թիւրքճեայ դերասան Մնակեան։

Հարց յարուցվեց իւրաքանչիւր տարվայ համար հրաւիրված դերասաններին ընդունել նպաստիչ անդամներ Ընկերութեան։ Երկար վիճաբանութիւնից յետոյ ժողովը որոշեց ղեկավարվել գոյութիւն ունեցող կանոնադրութեամբ և առաջարկեց վարչութեանը կազմել մի ցուցակ այն դերասանների անունով, որոնց ցանկալի է ճանաչել անդամ Ընկերութեան և ներկայացնել այդ ցուցակը ընդհանուր ժողովի հաստատութեան։

Հայ բեմի գործիչների համագումար կազմելու հոգատարութիւնը յանձնվեց վարչութեանը, որը պէտք է հրաւիրի խորհրդակցութեան ձեռնհաս անձերի և մշակի համագումարի համար ծրագիր։

Այնուհետև կարդացվեցին 1911/12 թ. հաշիւները և առաջիկայ 1912/13 թւի նախահաշիւը և հաստատվեցին։

Վարչութեան անդամների ընտրութիւնը յետաձգվեց մինչև նոր կանոնադրութեան հաստատութիւնը, որը հաւանօրէն տեղի կունենայ $1—1^1/_2$ ամսվայ ընթացքում։

Կարդացվեց պիէսների մրցանակաբաշխութեան յանձնաժողովի զեկուցումը և մրցանակաբաշխութեան առիթով ներկայացված Յով. Մալխասեանի գրութիւնը։

Ժողովը որոշեց վերջին զեկուցումը և միւս առաջարկները յանձնել վարչութեանը մի ընդհանուր հրահանգ մշակելու մրցանակաբաշխութեան վերաբերութեամբ։

Ժողովը սկսվեց ժամը 12-ին և վերջացաւ ժամը 3-ին։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԼՈՒԲՈՒՄ

Հասարակական կլուբի շաբաթ օրվայ հերթական երեկոյթը շատ աջող անցաւ։ Հետաքրքրութիւն շարժել էր Ն. Ակունեանի դասախօսութիւնը։ Դասախօսը շօշափել էր մի շատ ուշագրաւ և հասարակական մեծ նշանակութիւն ունեցող խնդիր, այն է դպրոցական հարցը։

Մօտ երկու ժամ տևող դասախօսութեան մէջ Ց. Ակունեան պատկերացրեց ունկնդիրների առաջ արտասահմանեան դպրոցների վիճակը, պարզեց, որ դպրոցի զարգացումը ամեն տեղ առաջ է գնացել երկրի պետական կազմի զարգացման հետ։ Այնտեղ, ուր ժողովուրդը ակտիվ մասնակցութիւն ունի պետական կազմի մէջ, դպրոցներն էլ աւելի դեմօկրատիկ են, ուսումը պարտադիր, դպրոցների թիւը բաւարար։ Դասախօսութեան երկրորդ մասում պ. Ակունեան տուեց բաւականին հարուստ տեղեկութիւններ արհեստագիտական դպրոցների մասին։ Այդ դպրոցները զարգացած են մանաւանդ Գերմանիայում։

Գալով ժողովրդական, սկզբնական կրթութիւն մատակարարող դպրոցներին, դասախօսը աւելորդ համարեց այն ձեռարուեստները, որոնք այժմ տեղ են գտնում մեր դպրոցներում։ Դրանք, ըստ դասախօսի, պիտի աւանդվեն յատուկ արհեստագիտական դպրոցներում, իսկ վերջիններս մեզանում կարօտ են հիմնական բարեփոխութեան։

Այդ թերատ ձեռարուեստի դասերի տեղ դասախօսը խորհուրդ էր տալիս մտցնել գեղարուեստական կրթութիւն՝ նկարչութիւն, փայտի փորագրութիւն և այլն։

Ունկնդիրները բուռն ծափահարութեամբ վարձատրեցին դասախօսին։

Վերջում տեղի ունեցաւ վիճաբանութիւն և մտքերի փոխանակութիւն։

Այս անգամ հետաքրքրական էր զրոյցը նրանով, որ մասնակցեցին արհեստաւորները, դրանց աւագը, որոնք խնդրեցին պ. Ակունեանին, որ նա կրկնէ իր դասախօսութիւնը։ Յով. Սոլովեան և Ա. Եւանգուլեան շեշտում էին դասախօսութեան հիմնական կէտերը, համարում էին նրանց գործադրելի միայն այն դէպքում, երբ հասարակութիւնը աւելի գիտակցաբար կը վերաբերվի իր կարիքներին։ Խօսեց նաև մի տիկին։

Երեկոյթին տեղի ունեցաւ նաև երգեցողութեան մաս։ Բոլոր երգիչները արժանացան բուռն ծափահարութեան. մանաւանդ աջող երգեց մի երիտասարդ երգիչ «Դէմօնից» մի քանի արիաներ։

Դահլիճն այս անգամ լիքն էր հանդիսականներով։

Հուիփ.

ԿԱՌԱՊԱՆՆԵՐԻ ԲՈՂՈՔԸ

Եկատերինօդարի քաղաքի կառապաններից ութ հոգի այնտեղի քաղաքային վարչութեանը ներկայացրել են մի հետաքրքրական բողոք, որի համառօտութիւնը հետևեալն է. «Խոնարհաբար խնդրում ենք վարչութեանդ ազատ կացուցանել մեզ պատժողական յօդուածից այն դէպքում, երբ մենք կը մերժենք բժիշկ Մ.-Ա. Ս.-ին կառք մատուցանել, իսկ մերժելու պատճառն այն է, որ պ. բժիշկը վճարում է մեզ ոչ թէ օրէնքով հաստատված սակագնի համաձայն, այլ որքան ինքը ցանկանում է. և երբ մենք պահանջում ենք վճարել ըստ օրէնքի, նա՝ բժիշկը սկսում է գոռգոռալ ծեծի սպառնալիքով և հայհոյում է մեզ «хуже извозчика». Պ. բժշկի այս կոպիտ վարմունքի պատճառով խոնարհաբար խնդրում ենք քաղաքային վարչութեանդ յայտնել նրան, որպէսզի վարվի մեզ հետ քաղաքավարի կերպով և առանց հայհոյանքի, որովհետև նա զարգացած մարդ է, և մենք՝ կոպիտ կառապաններս պէտք է զարգացած մարդկանցից լաւ օրինակներ վերցնենք, այլ ոչ թէ մեր տեղը նրանց տանք»։

Չը գիտեմ ինչպէս ուրիշները, բայց ես, պէտք է խոստովանեմ, նախանձում եմ Եկատերինօդարի կառապանների փոքրիկ հասարակութեան ութ հոգի ներկայացուցիչներին։ Նախանձում եմ բարի նախանձով, որ նրանց մէջ մեռած չէ ինքնասիրութեան և իրանց պատիւը պաշտպանելու զգացումը։ Եւ նրանք տանել չը կարողանալով այդ անտեղի հայհոյանքները՝ հրապարակով բողոքում են համալսարանական դիպլօմով կուլտուր դէսից միայն զարգացած բժշկի՝ իր դիրքին ոչ վայել կոպիտ վարմունքի դէմ, տալով նրան նաև քաղաքավարութեան դասեր...

Սակայն ինչ ենք անում մենք՝ այսպէս կոչված «ընթերցող հասարակութիւնս» մեզ հայհոյողներին... Սակայն նախ պէտք է գիտենալ, որ կառապաններին հայհոյողը մի հատիկ մարդ է, այն էլ փողոցում. հետևապէս նրա հայհոյանքները տարածվելով նոյն փողոցի բաց տարածութեան մէջ՝ անհետ կերպով կորչում են օդի մէջ, բայց և այնպէս արժանանում բողոքի...

Իսկ մեզ հայհոյում է ոչ թէ մի հատիկ մարդ, այլ մեր պարբերական մամուլի գլուխ անցած ինտելիգենցիայի մի մասի պրօֆեսիօնալ միութիւնը առանց ազգային խտրութեան։ Հայհոյելու, անուանարկելու յատուկ նպատակով մարդիկ փող են ծախսում, գիտութիւն, աշխատանք գործ դնելով լրագիր, նոյնիսկ գրքեր հրատարակում և տպագրական խօսքի միջոցով, մաքուր գրական լեզուով հայհոյանքների կոյտեր թափում այն «բոլոր ոչխարամիտ ընթերցողների» գլխին, որոնք չեն կամեցել այդ անձնական հաշիւները հայհոյանքների միջոցով մաքրելու յատուկ նպատակով հրատարակվող էջերի հետևողները լինելու... Եւ սրանում համոզվելու համար երկար ուրոնումներ անելու կարիք չը կայ էլ. վերցրէք Կովկասում լոյս տեսնող մի քանի հրատարակութիւններ (պարբերական) և դուք կը տեսնէք, որ նրանք՝ իրանց հակառակորդներին «յաղթելու համար»՝ կանգ չեն առնում և ոչ մի միջոցի առաջ. չեն քաշվում հայհոյանքի ոչ մի տեսակից և ոչ էլ խուսափում այն ցեխի գարշանքից, որ շպրտում են «հակառակորդին» ցեխոտելու նպատակով... Լինեն այդ հակառակորդները անձնական, գաղափարական, կամ կազմված լինեն նրանք անհատներից, հասարակութիւններից թէ մի ամբողջ ազգութիւնից, այդ հաւասարապէս միևնոյն է հայհոյողի համար...

Այս բոլորից յետոյ, ես նորից ինքս ինձ հարց եմ տալիս. ինչ ենք անում մենք մեզ հայհոյողներին։ Ահա թէ ինչ ենք անում։

Նմանելով այն ալկօհոլիկին, որը կրկնակի չափով խմելուց է միայն բաւականութիւն ստանում, մենք ոչ միայն առանձին հաճոյքով և յափշտակութեամբ կարդում ենք նրանց առանց որևէ տրտունջի և այդպիսով բարոյապէս և նիւթապէս էլ օգնում նրանց զարգացմանը, այլ դեռ մի քիչ էլ նեղանում ենք, երբ ուշ են հասնում մեզ հայհոյանքներ պարունակող նիւթեր... Այդպէս դաստիարակվել ենք, մեզանում միս ու արիւն է դարձել այդ ախտը, և մենք արդէն առանց այդ «հետաքրքրական նիւթերի» դժուարանում ենք ապրել։ Ահա սա է մեր արածը։

Եւ այս բոլորն այսպէս լինելուց յետոյ երբ նորից կարդում եմ Եկատերինօդարի կառապանների ուսանելի բողոքը, ուղղված՝ իրանց փոքրիկ հասարակութեան պատիւը կոպտաբար շօշափող մարդու դէմ, ուզում եմ ասել՝ արդեօք լաւ չէր լինի, եթէ մեր մինչև ականջները հայհոյված ինքնասիրութեան կամ պատուապաշտպանութեան բթացած զգացումները վերակազմելու համար ամսական գոնէ մի հատ դաս էլ մենք առնէինք Եկատերինօդարի բողոքատու կառապաններից։

Բ. Մ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թիֆլիսի նահանգապետը Պետական Դումայի ուղարկելով Թիֆլիսի նահանգի կողմից Պետական Դումայի անդամ ընտրված Չխէիձէի ընտրութեան արձանագրութիւնները՝ միևնոյն ժամանակ մի քանի կէտերի վրա հիմնվելով առաջարկում է անվաւեր ճանաչել նաև Չխէիձէի ընտրութիւնը։

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

27 հոկտեմբերի

Պետերբուրգ.—Երկրորդ կուրիայի կողմից ընտրվեցին Ռօդզեանկօ՝ երեք Դումաների նախկին անդամ, Շինգարեվ՝ կադէտ, 2-րդ և 3-րդ Դումաների նախկին անդամ, Միլիւկով՝ կադէտ, հրապարակախօս, 3-րդ Դումայի նախկին անդամ։

Չորրորդ Պետական Դումայի ընդհանուր 442 անդամներից ընտրվել են 440, որոնցից 146 աջակողմեան, 17 չափ. աջ., 64 նացիօնալիստ, 80 հոկտեմբրեան, 28 առաջադիմական, 56 կադէտ, 5 աշխատաւորական, 7 սօց.-դեմօկրատ, 13 ձախակողմեան, 6 լեհական կօլօյին պատկանողներ, 4 նարօդովցիներ, 1 լեհական սօցիալիստ, 3 լեհական լիտօվական-բէլօրուսական խմբակից, 2 լիտօվական նացիօնալիստ, 3 մահմ. ֆրակցիայից, 5 անկուսակցական։ Չեն ընտրվել 1 անդամ Իրկուտսկի նահանգի կողմից և 1-ը Ամուրի և Ուսուրի կօզակ զօրքերի կողմից։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Երկրաշարժ

Կօրպատեղ (Սօչիի շրջ.), 17 հոկտ.

Ամսիս 16-ի լոյս 17-ի գիշերը ուղիղ 8 ժամ 18 րոպ. և 8 ժամ 35 րոպէին լսվեց մինչև օրս եղած երկրաշարժներից շատ ուժեղ, մեծ գոռոցով երկրաշարժ, որը բարեբաղդաբար երկար չը տևեց. Նոյնը կրկնվեց նաև 17-ի առաւօտեան ժամը 7 55 ր. և 11 ժ. 50 րոպէին։

Երկրաշարժները մեզանում չեն ուզում դադարել. առաջին, երկրորդ կամ թէ երրորդ անգամը չէ. սեպտեմբեր ամսից սկսած մինչև օրս մէկ օր կամ մէկ գիշեր առանց շարժվելու չէ անցնում. դա ինչ հետևանք կունենայ մեր շրջանում, մեզ դեռ ևս անյայտ է. տեղացիք, նաև ամբողջ Սօչիի շրջանը, ահ ու սարսափի մէջ է։

Մեզնից մօտ երկու ժամվայ հեռաւորութեան վրա գետինը ճեղքվել է, որի շրջակայքում ապրող ռուս բնակիչները, ինչպէս լսեցինք, այս օրերս խնդրագիր են ներկայացրել Սօչի քաղաքի գաւառապետին, թոյլտւութիւն խնդրելով տեղափոխվել Սօչի քաղաքը։

Կայծօն Շքեղեան

Դոխաքանակօն մաղթանք Ն. Կ. Բ. Գահաժառանգի առողջութեան համար

Ղափանի Առաջաձոր, 18 հոկտ.

Ամսիս 17-ին այստեղ տեղեկութիւն ստացվելով Գահաժառանգ Ցեսարեվիչ Ալեքսէյ Նիկօլայեվիչի տկարութեան մասին՝ այսօր մեր ծխատէր քահանան մաղթանք կատարեց ս. Ստեփաննոս եկեղեցում Նորին Կայս. Բարձրութեան առողջութեան և երկարակեցութեան համար։ Ներկայ էր գեղջուկների խուռն բազմութիւն, մեր ծխ. դպրոցի ուսուցիչը աշ.-աշակերտուհիներով։

Մխական

Աւազակային սոյկան գործում է

Զաքաթալա, 18 հոկտեմբերի

Երէկ գիշեր մեր շրջանում ասպատակութիւններ կատարող Ազիզի շայկան—որը այժմ երկու մասի է բաժանված—մտնելով քաղաքից ոչ-հեռու գտնվող Գօզամ գիւղը՝ յարձակվում է մի խանութի վրա։

Երեք հոգի զինված՝ իրանց հրացանները ուղղում են տան մէջ գտնվող մեծի ու փոքրի դէմ, որպէս զի ձայն ծպտուն հանող չը լինի, իսկ միւսները մաքրագործում են քիւնձ ու պաւձախ՝ տանելով իրանց հետ անագին դրամ ու իրեղէններ։

Լսում ենք, որ մի քանի տեղերում կրկին ցաւալի դէպքեր են տեղի ունեցել նոյն աւազակային խմբերի ձեռքով։

Շրջանիս կառավարիչը շտապեց դէպքի վայրը. սակայն ի՞նչ օգուտ, երբ աւազակների ոչնչացումը կախված է ժողովրդից, որը միջոցներ ձեռք չէ առնում ազատվելու հրէշածին արարածներից։

Սօյգալէ

Անապահովութիւնը Շուշու գաւառում

Շուշի, 20 հոկտեմբերի

Շուշու գաւառում աւազակութիւնները և կողոպուտը նորից իրանց գլուխը դուրս են բերել։

Գաւառի Թուրք ազգաբնակութեան տականքները, որոնք մինչև այժմ ծածկվել էին և չէին վստահանում դուրս գալ ասպարէզ, այժմ ազատ համարձակ, առանց քաշվելու սկսել են գործել։

Հոկտեմբերի սկիզբներին Շուշու գաւառի Բալլուջա գիւղացի Զաւմչուղ Վերդիեանը կնոջ՝ Սալաթինի հետ երեկոյեան դէմ գնում էր Խանքենդից Բալլուջա. ճանապարհին Թուրք աւազակները նկատելով յարձակվում են դրանց վրա։ Աւազակները ամենից առաջ յարձակվում են ամուսնու վրա, որպէսզի նրա ոսկէ ժամացոյցն ու փողը խլեն, բայց կինը ընկնում է մէջը՝ պաշտպանելու համար իր ամուսնուն. Թուրքերը դրանից կատաղելով այս անգամ յարձակվում են կնոջ վրա և դաշոյնով հարուածում են նրան՝ ծանր վէրքեր պատճառելով կրծքից և ձեռքերից։ Ամուսինը խեղճ մի է հեծնում ու շտապում է գիւղը՝ մարդկանց օգնութեան կանչելու և վերադառնալով հաւ մագիւղացիների հետ աւազակներին այդտեղ չէ գտնում. Նրանք շուտով փախել էին տանելով իրանց հետ ոսկէ ժամացոյցը, գոհարեղէն զարդերը և ութսուն րուբլի փող. իսկ թշուառ կինը ընկած գետնին՝ լողում էր արեան լճի մէջ։ Կնոջը մի կերպ դնում են ձիու վրա, տանում Բալլուջա և անմիջապէս գնում են Խանքենդ՝ առաջին մասի պրիստաւի մօտ իրողութիւնը հաղորդելու համար։

Պրիստաւը փոխանակ աչալուրջ վերաբերվելու դէպի այդ երևոյթը և մեղաւորներին բռնել պատժելու՝ ենթարկվում է մի քանի թուրք չարամիտների. վերջինները հաւատացնում են պրիստաւին, որ իբրև թէ այդ գործը հայերի ձեռքով է կատարվել, ուստի և պրիստաւը մտնում է Բալլուջա ու պատահած տղամարդու ու կնոջ առանց երկար մտածելու ուղարկում է Խանքենդ բանտ։ Թեան, որոնց յետոյ արդար ճանաչելով բաց են թողում։ Սրանից յետոյ գործը թողնվում է առանց ցանկալի հետևանքի։ Այս անտարբերութիւնը հայ գիւղացիներին ստիպում է դիմել բարձր վարչութեան, և մի բողոք է պատրաստվում ու ուղարկվում Գանձակի նահանգապետին։

Այս երևոյթը շատ ծանր տպաւորութիւն թողեց գաւառիս հայ ազգաբնակութեան վրա։

Ս. Վարդանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Մեզ հաղորդում են, որ բամբակագործական համագումարի առաջին ընդհանուր ժողովը կը կայանայ Արտխատական Ընկերութեան դահլիճում հինգշաբթի, նոյեմբերի 1-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին սենատոր Է. Ա. Վատացիի նախագահութեամբ։ Համագումարին մասնակցել ցանկացողների թիւը մեծ է. հրաւիրված են 350 անձ. գաւառներից գալիս են զանազան հաստատութիւնների ներկայացուցիչներ և հետաքրքրվողներ։ Մինչև այժմ ստացված են համագումարի համար մօտ 70 զեկուցագիր։

◆ Այսօր նշանակված է Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը երեկ. ժամը 8-ին։ Մ. Վերմիշեան կը զեկուցանի գիւղական կօօպերացիաների զարգացման մասին, նաև Կախէթիայում եղած ֆիլօքսերային նոր նուաճումների մասին։ Ալ. Քալանթար կը զեկուցանի Մոսկվայի ոչխարաբուծական ցուցահանդէսի և համագումա-

մարի ժամին Կարող են ներկայ լինել նաև կողմնակի անձեր։

✦ Թագիէլի գործը կը քննվի Թիֆլիսի դատաստանական պալատի 1-ին դեպարտամենտում 1913 թ. յունվարի 28-ին։

[illegible]

Սակայն այցելուների հիասթափութիւնը կատարեալ է լինում, երբ բալկանեան ներկայ պատերազմից առնված պատկերի, բալկանեան լեռների, ժողովրդի կամ Թիւրքական զօրքերի փոխարէն՝ տեսնում են Մարօկկօյից կամ Տրիպօլիսից վերցված տեսարաններ, շինծու կամաւոր-զինւորներ, ալժիրեան և մարօկեան արաբներ և այլն»։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը 5216 րուբլի տուգանքի ենթարկեց էլեքտրաքարշի ընկերութեանը սեպտեմբերի ընթացքում պակաս թւով վագոններ գործադրելու համար և 1972 ր. սեպտեմբերի 8-ին և 18-ին երթևեկութիւնը կանգնեցնելու համար։ Միւս կողմից քաղաքային հրաւէրը առաջարկում է ենթարկել յիշեալ ընկերութեանը գարձեալ 1696 ր. տուգանքի՝ հոկտեմբերի 23-ին և 24-ին վագոնների պակաս թիւ աշխատեցնելու համար։

✦ Քաղաքային վարչութիւնը հարց է յարուցել հաստատելու քաղաքային վարչութեան յատուկ արխիվարիուսի պաշտօն, որ առ ժամանակ վարում էր բուսաբան Աբ. Յովհաննիսեանը։

✦ Կովկասի փոխարքան թոյլատրեց ներկայացնել ռուսերէն «Իրակլի II արքայ» դրաման 5 գործ., հեղինակ. Բ. Կարավէլիի և «Վիլհէլմ Տէլլ» 5 գործ. դրաման թարգմ. Միւլլերի։

✦ Կայսերական ռուսական երաժշտական ընկերութեան դրամատիկական արուեստի դասընթացքների վերատեսուչ հրաւիրված է դերասան Վ. Ս. Ալէքսէեվ-Մեսխիէվը։

✦ «Зак.» թերթում կարդում ենք հետևեալը. «Հոկտեմբերի 24-ին հայկական երգիծաբանական «Խաթաբալա» թերթի խմբագիր Բ. Ս. Երիցեան իր խմբագրութեան մէջ առանց որևէ առիթի վիրաւորվեց գործողութեամբ պարսկահպատակ Ս. Վ. Մելիք-Խան-Մինասեանին։ Վերջինս դիմեց Թիֆլիսի պարսից հիւպատոսին՝ խնդրելով պաշտպանութիւն։ Ձեռնափայտի հարուածից վնասվածը ստացել է քերծուածք՝ ճակատի աջ կողմում ցանցաձև արեան հետքով, իսկ աջ աչքի ներքևը մեծ կապուտուածք։ Ընդհարումը տեղի է ունեցել գործնական փոխադարձ վէճի ժամանակ»։ Մենք դժուարանում ենք հաւատալ այդպիսի բարբարոսական արարքի։

✦ Այս շաբաթվայ վերջում Թիֆլիս կը գայ Պետերբուրգի դասախօս Գ. Գօրդօնը, որ կիրակի, նոյեմբերի 4-ին, և երեքշաբթի, նոյեմբերի 6-ին Հասարակական ակումբում կը կարդայ երկու դասախօսութիւն՝ «Պէսիմիզմ ու ինքնասպանութիւն» թեմայով։ Այդ առիթով սովորական երեկոն շաբաթ օրվանից փոխադրվում է կիրակի։

✦ Կիրակի, հոկտ. 28-ին, սկսեց հրատարակվել Թիֆլիսում «Կովկասի Լրաբեր» անունով 2 կոպէկանոց մի օրաթերթ «Копѣйка» ռուս լրագրի ձևալով։ Խմբագիր-հրատարակիչն է Բ. Ցարութիւնեան։

✦ Էջմիածնից մեզ հաղորդում են, որ մատենադարանը սաստիկ անկարգ դրութեան մէջ է գտնվում։ Ձեռագրերը հին շէնութիւնից փոխադրվելով՝ դեռ անկարգ թափված են նոր շէնութեան մէջ և պակասում է հարկաւոր հսկողութիւնը։ Եթէ միայն ճիշդ է այս լուրը, ակնօդի ուշադրութիւնն ենք հրաւիրում. հսկողութեան պակասութեան պատճառով կարող են թանգագին ձեռագրերը անհետանալ։

✦ Ալէքսանդրօպօլից մեզ գրում են, որ այնտեղի հայ թատերասէրները, ի պատիւ տ. Շուշանիկ Ղւանգուլեանի՝ իբրև սիրողի բեմական 30-ամեայ գործունէութեան, մի ներկայացում են կազմակերպել։

✦ Սիմֆերօպօլից գրում են մեզ, թէ տեղական հայ գաղութը դիմել է Վեհ. Հայրապետին, խնդրելով որ Նորին Ս. Օծութիւնը միջնորդէ ուր հարկն է՝ թեթևացնելու Թիւրքահայաստանի հայ ազգաբնակութեան կեանքի դառն ու անտանելի պայմանները, որոնց մէջ ապրում է ներկայումս Թիւրքահայութիւնը։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական Տան Թատրոնում

Կիրակի, հոկտեմբերի 28-ին, Ժողովրդական Տան հայկական սեկցիայի հերթական ներկայացմանը խաղացվեց Ա. Ցագարելիի

[illegible]

Հայոց Դրամատիկական Ընկ. խումբը հայկական սեկցիայի նախաձեռնութեամբ կը ներկայացնի «Եղիտ արքայ» պիեսը։

Վելումեան

ԵՐԿԱՐԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ

Գէօթէն պնդում էր, թէ մարդիկ մեռնում են այն ժամանակ, երբ ցանկանում են։ Այդ միտքը պարադօքսային էր թւում, սակայն դրան լուրջ կողմնակից հանդիսացաւ պրօֆէսոր Ֆիշերը։ Ցարգելի գիտնականը ասում է, որ կեանքի երկարելը վերջին ժամանակներս սաստիկ շատանում է և մօտ 700 տարի յետոյ՝ 100 տարեկան մարդիկ հազուագիւտ չեն լինի։ 1500 տարի յետոյ մարդիկ պէտք է ապրեն այնքան երկար, որքան Մաթուսաղան, այսինքն մօտ 1000 տարի։ Հէնց այժմ միջին թւով տղամարդկանց կեանքը երկարել է 5 տարով, իսկ կանանցը 6 տարով։ Վիճակագրութիւնը ցոյց է տալիս, որ մահվան դէպքերը 42 տոկոսով կը պակասէին, եթէ մարդիկ աւելի հոգ տանէին իրանց առողջութեան մասին և ժամանակին դիմէին բժշկի օգնութեան։ 1811 թւից մինչև 1900 թիւը անգլիացու կեանքը երկարել է 14 տարով, անգլուհիներինը՝ 16 տարով։ Ֆրանսիացիք ապրում են 10 տարով աւելի, իսկ ֆրանսուհիները՝ 11 տարով։ Խելացի գերմանացիները, ինչպէս միշտ, այս դէպքումն էլ առաջնագոյնն են. Նրանց տղամարդկանց կեանքը երկարել է 25 տարով, իսկ շիկահեր գերմանուհիներինը 28 տարով։ Այդ տարօրինակ երևոյթի մէջ քիչ դեր չէ խաղում առողջապահութիւնը, որին այժմ եռանդով հետևում են։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Սահմ.-ռամկավար կուսակցութիւնը Պետական Դումայի առաջին իսկ նիստում հարցապնդում է ուղղելու կառավարութեանը՝ ընտրողական պայքարի ժամանակ ցոյց տուած անօրինաչափ գործողութիւնների մասին։

✦ Ֆինանսական մինիստրութիւնը Պետական Դումա մտցրեց իր նախահաշիւը։ Համարեա բոլոր գումարները պահանջվում են աւելի, քան անցեալ տարի։ Արտակարգ գումարների քանակը կազմում է 90 միլիօն րուբլի։

✦ Ներկայումս Մօսկվայի նահանգական դատարանում դատվում են 300 հրեայ ատամնաբոյժեր, որոնք մեղադրվում են իրանց կոչումը կեղծ վկայականներով ձեռք բերելու մէջ։

✦ «Новое Время»-ն գրում է, որ Պետերբուրգում սօց.-դեմօկրատները իրանց թեկնածուների թւում նշանակել էին նաև Չխէիձէին, որ ընտրվեց Պետ. Դումայի անդամ Թիֆլիսի նահանգի կողմից։ Լրագրի ասելով, սօց.-դեմօկրատները յոյս են ունեցել անցկացնել Չխէիձէին Պետերբուրգում, և դրանով տեղ ազատել Թիֆլիսում իրանց կուսակցութեան անդամի նոր ընտրութեան համար։

✦ Հոկտեմբերեանները գլուխները կորցրել են Պետերբուրգում ունեցած պարտութիւնից։ Միլիւկօվը ընտրվեց Պետական Դումայի անդամ 17,458 ձայնով, Ռօդիչեվը 19,385, Շինգարեվը 19,188, սօցիալ-դեմօկրատներ՝ Տախտիտը ստացաւ 6769 ձայն, Սօկօլօվը 1152։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

27 հոկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գրաւվեց «Лучъ»-ի № 36-ը և «Правда»-ի № 154-ը։

Առևտրի մինիստրութիւնը առանձին խորհրդակցութեան առարկայ դարձրեց ռուսական միսը Գերմանիա մեծ ծաւալով արտահանելու հարցը։

Թուրքեստանի նահանգապետին փոխատրվեց 21,270 ր. Պարսկաստանի սահմանին երկու ժանտախտային հսկիչ կէտեր հիմնելու. Աստրախանի նահանգապետին՝ 10,000 ր. հակաժանտախտային ձեռնարկութիւնների համար։

ՌԱԴՈՄ։ «Օստրովեցկայա Լիվեցա» լեհական սօցիալիստների կուսակցութեան գործի առիթով 11 մարդ դատապարտվեցին 4—8 տարի տաժանակիր աշխատանքների, 27 մարդ աքսորի։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ։ Մայիսեան Բրաունի տան վրա ուսազակային յարձակում գործելու համար դատապարտվեցին 3 հոգի մահվան պատժի, 1-ը 6 տարով տաժանակիր աշխատանքների, 1-ը 10 ամսով բանտարկութեան։

ՄՈՍԿՎԱ։ Ենթարկվեցին տուգանքի «Рус. Вѣд.» 500 ր. հոկտ. 23 ին տպված «Պետերբուրգի լուրերի» և «Русск. Сл.» 200 ր. հոկտ. 15-ին տպված «Ծօրենեանական տուգանքի» համար։

ՏՐՕՑԻՑԿՕ-ՍԱՎՍԿ։ 5 զինված մարդ մի գիւղում սպանեցին պօստատարին, վիրաւորեցին պրիստաւին և յափշտակեցին 3000 րուբլի։

ՄՈՍԿՎԱ։ «Голосъ Москвы»-ն ենթարկվեց 500 ր. տուգանքի № 224-ի մէջ տպված «Օրվայ չարիքներ» ֆէլիէտօնի համար։

28 հոկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գրաւվեցին „Правда"-ի № 155, „Лучъ"-ի № 37 և „Ст. Отклики" № 10։

Քաղաքապետը տուգանեց „Правда"-ի խմբագրին 500 ր. և ուսանողների թերթի խմբագրին 250 ր.։

Զինւորական տէրօստատը 4 օֆիցէրներով կատարեց թռիչք 700 վերստ տարածութեան վրա, բարձրանալով 4200 մետր։

ՄՈՍԿՎԱ։ Տօնվեց բանաստեղծ Բունինի գրական գործունէութեան 25-ամեակը։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐ։ Բացվեց Հիւսիսային Կովկասի բօրսային կօմիտէների ներկայացուցիչների համագումարը ծայրերկրային առևտրի, արդիւնաբերութեան ու երկրագործութեան հարցերի առիթով։

Խմբագիր ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գեղեցկութիւնը բարձր կատարելութեան է հասած
№4711 ՎԱՐԴԻ ԲԻՒՐԵՂԵԱՅ ՍԱՊՈՆԸ
երեսի կաշուն և գոյնին տալիս է այն քնքուշութիւնը, հարթութիւնը և առաձգականութիւնը, որոնք համարվում են ամենաբարձր գեղեցկութեան իսկական նշանները։ Կտորը 25 կոպ.։ Կայ ամենուրեք։
Ֆերդ. Մ'իւլհենս պարֆիւմ էրիա № 4711
Կէօլն-Րէյնի վրա։ Րիգա։ Հիմնված 1792 թ.։

(М. 309206/309233) 10—6

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
«606»-Ի ՆԵՐԱՐԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. Ներքին և երեխայոց հիւ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին ևնեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։
Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԱՄԲՐՈՒՄՕՎԱ-ՄԵԼԻՔԵԱՆ —12—1 ժ մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Մ. Լ. ՌԵՆԻԳԵՐ-ԱՐԵՇԵՎԱ—6—7 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.։
Զ. Ա. ԹԱՌՈՒՄԵԱՆ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. քննութիւն արեան, մէզի և այլն։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—100

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Հաշւապահական Կուրսերի հիմնադիր
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒՈՎ
ՁԵՌՆԱՐԿ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ
ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ
ԿՐԿՆԱԿԻ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՍԻՍՏԵՄՈՎ
(Երկաթէ, բակալէյնի, կօլոնիալնի և բամբակէ ապրանքների)
Գինն է 2 րուբ.
Վաճառվում է հեղինակի մօտ. Тифлисъ, Николаевская 22 և բոլոր գրավաճառանոցներում։
(Կ. Ե. Հ.) 788. 10—5

Մի պատուաւոր հայ ընտանիքում ՏՐՎՈՒՄ է 10—14 տարեկան աշակերտներին
ՃԱՇ եւ ԲՆԱԿԱՐԱՆ։
Կարելի է և առանց ճաշի, ամենամատչելի գնով։ Հասցէն՝ IV քաղաքամասում, Պօլիցէյսկայա փողոց, № 21. երկրորդ մուտքը Սինօդալնայա փողոցից, № 12։ Բնակարան № 2, միջին յարկում։
(Ե.Հ.Կ.) 778. 6—6

ЗАПОРЪ. Устраняя его, мы одновременно предотвращаемъ его опасныя послѣдствія: боли печени, приливы крови къ головѣ, хроническій катаръ кишекъ, воспаленіе слѣпой кишки и т. п. Запоръ радикально устраняется при помощи средства извѣстнаго подъ названіемъ
СКАВУЛИНЪ
имѣющагося въ продажѣ въ видѣ пилюль безъ запаха и вкуса—единственнаго нѣжно дѣйствующаго и не причиняющаго боли слабительнаго.
Важная перемѣна. Количество пилюль въ коробкахъ „Скавулинъ" значительно увеличено безъ повышенія цѣны.
(В. 60245)

600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ 2 ՌՈՒԲԼԻ 90 կոպ.
փոխանակ 25 ռուբ.
Մեր ֆիրմայի հետ ծանօթանալու համար մենք ուղարկ. ենք միայն այս լրագրի ընթերցողներին 600 հատ օգտ. և արժէք. առարկ., որոնցից գլխաւորն է՝ գրպ. անկէր ժամաց. 10 տ. երաշխիքով, ոսկէ դուբլէ-շղթայ, ադամ. և կան. ոսկէ դուբլէ մատանիներ ամերիկ. ադամանդով, նոյն յատկութ. ապարանջան, մանեակ և ականջօղեր (200 ր. արժէք ունեցողից չը զանազանվող), կաշուէ գեղ. պօրտմօնէ, նէսէսէր և 500-ից աւելի հետաքրք. օգտ. առարկ.։ Բոլոր 600 առարկ. համար վերցնում ենք միայն 2 ր. 90 կ. (ժամաց. առանձին արժէ 6 ր.)։ Վերադիր վճ. ուղարկ. համար ճանապարհածախք հաշւվում է՝ 1—3 գարն. համար 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.։ Չը հաւանած դէպքում յետ ենք վերցնում և փողը վերադարձնում։ О-во „МЕРКУРІЙ", ЛОДЗЬ. Л. 61.
(Л. 11649) 6—6

ԳՈՒԼՊԱՆԵՐ
մեծ քանակութեամբ վաճառողներին տեղեկացվում է, որ, ըստ իրանց ցանկութեան, ԼՕՁԻՈՒՄ գտնվող Զ. ՑԷՄԱՒԻ ՄԵԽԱՆԻԿԱԿԱՆ ԳՈՒԼՊԱՆԵՐԻ ՖԱԲՐԻԿԱՆ
Дзѣльная, 11.
ձրիաբար ուղարկում է ամառային ապրանքների նմուշներ նոր սէզօնի համար։
(Ե.Ու.) (Л.13601) 3—3

769. 0—6

ԲՈՒԺԱՐԱՆ
ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
մշտական մասնաճիւղներով
ՓՈԽԱԴՐՎԵԼ Է ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆ
Միխայլօվսկի պր. № 49, և անկիւն Բէյուտօվսկի փողոցի № 2. Տէլէֆօն № 10—26.
Հիւանդների ընդունելութիւնը.
Աղաջանեան Միհայէլ.—միզասեռ., սիֆիլիս կաշուի հիւ., ժ. 11—12-ը։
Վնուկօվ Վ. Վ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 1—2-ը։
Եղիազարեան Ի. Ն.—ներքին, ջղային և հոգեկան հիւ., էլեքտրօտէրապիա, ժ. 11—12-ը։
Եկչեվ Մ. Բ.—ականջի, քթի և կոկորդի հիւ., ժ. 12—1-ը։
Կիմօնս Մ. Պ.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 11—12-ը։
Մաղաքեան Գ. Ն.—ներքին և երեխ. հիւ., առանձ. նալէս որովայնա-աղիքային, ժ. 11½—12½-ը։
Շամօս Ի. Ի.—խիրուրգ. հիւ., ժ. 12—1-ը։
Սւալօվա Ս. Ս.—ատամի հիւանդութիւններ, ժ. 9½—11½-ը։
Բուժարանում կատարվում է էլեքտր. բժշկութիւն և մասսաժ։ Միկրօսկօպ., բակտէրիօլօգ. և քիմիակ. հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումն։ Ստոմատոլոգիական բժշկութիւն։ Խորհրդի վճարը 50 կոպ.։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր պալատից և թէ առանձին նոմէրներից։
ՍՐՍԿՈՒՄՆ «914»-ի և «606»-ի։
(Ե. Հ. Կ.) 706. 100—15

Լոյս տեսաւ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
մանկական նոր հէքիաթը պատկերազարդ
ՔԱՋ ՆԱԶԱՐԸ
Գինը 40 կոպէկ։
Քանակութեամբ պահանջողները պէտք է դիմեն Тифлисъ, Вельяминовская № 22. Контора А. Заргарьянцъ, Ф. Вартазарьянцъ и Кº.
(Ու.Կ.Ե.) 799. 3—3

„Մշակի" խմբագրատանը վաճառվում են
ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐԸ.
1) Հասարակութեան նեցուկները, Հ. Իբսէնի, թարգ. Լ. Բաբայեանի 50 կ.
2) Նոր կեանքի շեմքում, դրամ. էտիւդ դաւառ. կեանքից, Ա. Փ.-ի 40 կ.
3) Նշանվածներ, պիէս 3 գործ., Ալ. Արէլեանի . . . . . 60 կ.
4) Ուսանողներ, 3 գործ., Գ. Բաշինջաղեանի . . . . . 50 կ.
5) Կայէնի ճանկերում, դրամա 5 գործ, Աւետիք Աւաքիեանի (յօգուտ «Մշակի» ֆօնդի) . . 50 կ.
Նրանք, որոնք այս գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն միանից փոքր կանխիկ վճարելով, կը ստանան 25% զեղչ և ճանապարհածախսը մեզ վրա։ Վերադիր վճարով պահանջողներին կը լինի միմիայն 15%։
Հասցէն՝ Ред. газ. „Мшакъ", Тифлисъ.
(1) 10—7

„ՇԻՐԻՆԱՆՑ ՆԱԽՇՈՒՆԸ"
Յ. ԲԱՀ. ՃՈՒՂՈՒՐԵԱՆԻ 250 եր. վէպը
վաճառվում է Թիֆլիսի գրավաճառների և իր մօտ. գինն է 80 կոպ.
Վէպի բովանդակութիւնը
Նախշունն ու Արէլը. գեղեցիկն ու քաջը գաղտնի սիրվում են սիրով—«Նմանը սիրում է նմանին»։ Արէլն ու Մակին։ Հասարակութեան համակրանքն ու ատելութիւնը։ Նշանախօսութիւն։ Մակին ուզում է լինել Արէլի եղբայր։ Նշանադրութիւն։ Մակին դաւան է մնում, Արէլն արհամարհում համարձակ։ Արէլի հրացանը հրաշքներ է գործում։ Սար ու ձոր, ... ու ծաղիկ, սէր ու գգուանք։ Հարսանիք։ Դաւաճան թշնամին, Արէլը մահվան կապանքներում, Նախշունը վշտի ծովում որոնում է եարին։ Աւազակապետի վեհանձնութիւնը. ազատված Արէլն շտապում է դէպի տուն, ուր թշնամու գլխին շողշողում է Նախշունի սուրը։ Սէրն ու հաւատարմութիւնը նորից գրկում են իրար։
(Կ. Հ.) 785. 10—3